

اقتصادهای پایه نفتی و چالش آینده (بخش پایانی)

رضا بدیدار
رئیس کمیسیون انرژی و محیط‌زیست اتاق تهران

روز گذشته بخش نخست این نوشتار را خواندید. در آن به ۵ موردی که باید برای پیش‌بینی چالش‌های آینده اقتصاد جهان مورد توجه قرار گیرد اشاره شد. در ادامه سایر این دلایل را می‌خوانید: ۶- کشورهای در حال توسعه با افزایش تقاضای نفت در حدود ۱۰۵ میلیون بشکه در روز مواجه خواهند بود که بخش عمده آن یعنی ۵۵ میلیون بشکه در روز به چین و هند اختصاص خواهد داشت. این موضوع موبد جابه‌جایی تقاضای انرژی جهانی است. به‌طور کلی منابع نفت و گاز از نظر جغرافیایی بیشتر در خاورمیانه، آمریکای لاتین، آسیای میانه و قفقاز واقع شده‌اند و با وجود آن نیمکره غربی از نظر منابع سوخت‌های غیرمتعارف بسیار غنی است. استخراج و پالایش این گونه منابع چالش بزرگی در دوره «محدودیت کربن» ایجاد کرده است. نکته حائز اهمیت آن است که انقلاب تولید نفت و گاز در آمریکا که ناشی از آغاز تولید قابل توجه از منابع نامتعارف در این کشور است. حداقل تا یک دهه آینده در سایر نقاط جهان به‌وقوع نخواهد پیوست.

۷- برآورد اخیر آژانس بین‌المللی انرژی با تأیید تحلیل فوق، نشان می‌دهد بیشترین تولید نفت خام از محل منابع متعارف طی سال‌های ۲۰۲۰ تا ۲۰۳۵ میلادی مربوط به منطقه خاورمیانه و بیشترین افزایش تولید از محل منابع غیرمتعارف مختص حوزه آمریکای شمالی خواهد بود. میزان رشد و تولید نفت خام در سال ۲۰۱۸ میلادی نیز به‌نوعی آغاز این روند نوظهور را تأیید می‌کند. در این سال میزان تولید نفت خام جهان ۲۰۱ میلیون بشکه در روز افزایش یافت که بخش عمده آن ناشی از افزایش تولید عراق، عربستان سعودی، امارات متحده عربی و کویت (از محل منابع متعارف) و آمریکا (از محل منابع نامتعارف) بوده است. کشورهای عضو اوپک در سال ۲۰۱۹ میلادی در مجموع ۳۰۲ میلیون بشکه در روز افزایش تولید داشتند که ۲۰۱ میلیون بشکه آن به عربستان سعودی اختصاص داشته است. براساس آخرین مطالعات انجام شده توسط دانشگاه هاروارد درباره دورنمای عرضه نفت خام که بر مبنای رویکرد پائین به بالا صورت گرفته، پیش‌بینی نشده در سال ۲۰۳۰ میلادی ظرفیت تولید نفت خام به میزان ۴۹ میلیون بشکه در روز شامل نفت خام و NGL افزایش یابد. این رقم معادل نیمی از ظرفیت تولید روزانه ۸۳ میلیون بشکه‌ای فعلی جهان است.

۸- در ادامه همین مطالعه، اصلاحات مربوط به ریسک تمامی فاکتورهای تأثیرگذار بر اجرای پروژه‌های بخش بالادستی نفت اعمال و میزان افزایش ظرفیت تولید نفت خام جهان ۲۹ میلیون بشکه در روز برآورد شده است. بر این اساس بنیاد نگرانی چندانی در قبال تأمین نفت مورد نیاز جهان داشت؛ مگر اینکه رشد تقاضای نفت خام تا سال ۲۰۳۵ میلادی به‌طور متوسط سالانه بیش از ۶۰۱ درصد باشد. طبق پیش‌بینی‌های انجام شده با ادامه بحران اقتصادی در اتحادیه اروپا، زمان بر بودن کامل خروج آمریکا از رکود کرونایی و نیز کاهش نسبی نرخ رشد اقتصادی چین و دیگر اقتصادهای نوظهور در میان مدت، تحقق این امر چندان محتمل نیست.

۹- موج نازاری‌های سیاسی و مردمی در لیبی و سایر کشورهای حوزه خاورمیانه و شمال آفریقا دوباره توجه همگان را به اطمینان از تأمین منابع انرژی از برخی مناطق خاص معطوف کرده است. افزایش شتابان استفاده از منابع انرژی‌های تجدیدپذیر و فناوری‌های جدید، زمینه مساعدی برای جایگزینی انرژی تجدیدپذیر به‌جای منابع تجدیدناپذیر را فراهم کرده است. همچنین نوسان شدید در نرخ حامل‌های انرژی به‌ویژه نفت خام منجر به عقیم ماندن سرمایه‌گذاری پروژه‌ها یا محدودیت آنها شده است. این تأخیر در سرمایه‌گذاری فرصت و زمان کافی برای ورود انرژی‌های جدید به بازار را فراهم خواهد کرد. نمونه بارز آن نوسانات را می‌توان در نرخ نفت خام برنت طی ۵ سال گذشته مشاهده کرد که نوسانات بسیار زیادی را تجربه کرده است.

۱۰- روند افزایش نرخ و درآمد نفتی موجب فراوانی دارایی صندوق‌های ملی برای دارندگان منابع طبیعی و اقتصادهای در حال توسعه شده است. این مسئله امکان تأمین مالی و انجام سرمایه‌گذاری‌های جدید در پروژه‌های داخلی یا خارجی را فراهم کرده، اما حاکمیت دولت‌ها و محدودیت‌های دسترسی به منابع طبیعی، موجب ایجاد نااطمینانی و محدودیت در فرصت‌های سرمایه‌گذاری شده است. با این حال بدون شک در آینده دورتر، آمریکا به‌تنهایی توانایی کافی برای کنترل چین را نخواهد داشت؛ بنابراین احتمالاً به‌دنبال اتحاد با کشورهای است که ارزش‌های مشترک با آمریکا دارند.

در جمع‌بندی می‌توان گفت محتمل‌ترین چشم‌انداز آینده اقتصادهای پایه نفتی که آینده ژئوپلیتیکی جهان را شکل می‌دهد اتحاد بین‌قاره‌ای باشد. در ۲ دهه آینده ۲ قدرت اصلی مجموعه اتلانتیک یعنی اتحادیه اروپا و آمریکا برای جلوگیری از هرگونه چالش برهم‌زننده اقتدار اتحاد بین‌قاره‌ای، اقدام به یارگیری از قدرت منطقه‌ای هماهنگ با خود به‌منظور تحکیم اقتدار این مجموعه خواهند کرد. البته سایر قدرت‌های رو به رشد نظیر چین، ژاپن، روسیه و هند هم محتمل‌ترین سناریو برای همکاری متقابل هستند که در ۲ دهه آینده قدرت‌نمایی خواهند کرد. اما در مجموع در ۲ دهه آینده یکی از دو قدرت چین یا ایالات متحده بر جهان مسلط خواهد شد و نبض اقتصادهای پایه نفتی و چالش‌های حاکم بر آن را در دست خواهد گرفت.

جهان برای تأمین بیش از ۸۰ درصد تقاضای انرژی به سوخت‌های فسیلی وابسته است و کاهش این وابستگی مستلزم سرمایه‌گذاری‌های جدید و استفاده از فناوری‌های پیشرفته و پرهزینه است. با این وجود برخی اتفاقات سال‌های اخیر بر بهیوسد روند حرکت جهان به سمت انرژی‌های کم‌کربن موثر بوده است؛ چراکه براساس پیش‌بینی‌های انجام شده مجموع آلودگی‌های ناشی از انواع حامل‌های انرژی در ۱۵ سال آینده معادل سه‌چهارم کل آلودگی‌های ایجاد شده در ۱۱۰ سال گذشته خواهد بود.

بیان این نکته ضروری است که برخی کشورهای غربی به‌دنبال آن هستند که آینده محتمل بازار انرژی را به‌گونه‌ای ترسیم کنند که ایران نقشی کم‌رنگ و حاشیه‌ای در برقراری تعادل میان مدت و بلندمدت عرضه و تقاضای نفت و گاز داشته باشد؛ بنابراین باید از هم‌اکنون با بررسی و مطالعه روندهای آتی و نوظهور بازار انرژی جهان و تدوین برنامه‌های راهبردی مناسب در جهت ساختن آینده مطلوب صنعت نفت و گاز و در نهایت حوزه انرژی و گستردگی آن در کشور گام برداریم.

زدن ماسک در تهران از شنبه اجباری است

معاون کل وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی از اجرای اصل اجباری شدن ماسک در تهران از روز شنبه، ۱۹ مهر خبر داد.

به گزارش وزارت بهداشت، ایرج حریرچی درباره وضعیت کنونی بیمارستان‌ها در خدمت‌رسانی به بیماران مبتلا به کرونا اظهار کرد: در حال حاضر، بیشتر استان‌های کشور در وضعیت قرمز و هشدار قرار دارند. وی افزود: در استان تهران که وضعیت حادثی را مشاهده می‌کنیم، در حال حاضر، در بیمارستان‌ها، ۴۷۹۲ بیمار کرونایی

خبر

بستری داریم که ۹۴۸ بیمار در بخش‌های ICU تحت مراقبت هستند. معاون کل وزیر بهداشت خاطر نشان کرد: اصل اجباری شدن استفاده از ماسک در تهران از روز شنبه اجرایی خواهد شد. اصل جریمه نیز تصویب شده است. درباره میزان جریمه و نحوه اعمال آن نیز کارشناسی‌های مختلفی در حال انجام است. دیروز پیش‌نویس مصوبه‌ای مبنی بر مجازات افراد کرونایی که اطلاع دارند به کرونا مبتلا هستند، اما در جامعه تردد می‌کنند تهیه شد تا مجازات‌های

در بیانیه منتشر شده از سوی ۲۶ کشور جهان تأکید شد:

تحریم‌های امریکا مقابله با کرونا را دشوار کرده است

قابل توجهی برای آنها وضع شود. حریرچی درباره اعمال محدودیت‌ها در تهران گفت: مصوبه فعلی تا شنبه، ۱۹ مهر ادامه دارد و این مصوبه قابل تمدید است و در ۷ استان اجرا می‌شود و برای برخی استان‌ها نیز تقاضا شده که اجرایی شود. ما نگران رفتار متناقض مردم هستیم. قرار نیست با تعطیلی مدارس و مشاغل، آمار مسافرت‌ها و حضور مردم در مراکز خرید و پاساژها و... افزایش یابد. اگر تعطیلی اعمال می‌شود، برای این است که مردم در منزل بمانند.

سخن پایانی
نتیجه آنکه تمام ملت‌ها در کشتی واحدی در گذر از دریاهای غلایا توفانی نشسته‌ایم؛ یا با هم موفق و پیروز خواهیم شد، یا همگی صدمه دیده و با هم می‌پازیم. دیگر برنده یا بازنده مطلق وجود ندارد. ادامه تحریم‌های غیرقانونی امریکا علیه ایران بسر توانایی ایران برای مهار این بیماری تأثیر منفی خواهد گذاشت. مردم ایران نیز در نتیجه این سیاست شکست خورده، رنج بیشتری خواهند کشید و ملت‌های دیگر هم به تبع آن در جهان بهم پیوسته ما، متحمل آسیب‌های بیشتری خواهند شد. اصرار امریکا مبنی بر ادامه یا حتی تشدید تحریم‌ها، نه تنها غیراخلاقی و خلاف قوانین بین‌المللی است، بلکه زندگی بسیاری از مردم را، نه فقط در ایران، بلکه در سراسر جهان به خطر می‌اندازد. بهترین کاری که امریکا در حال حاضر می‌تواند برای کاهش انتشار ویروس انجام دهد، بر چیدن تحریم‌هایش علیه ایران و سایر کشورهای است که متحمل زیان ناشی از تحریم‌ها می‌شوند. این امر به بخش‌های دولتی و خصوصی ایران این امکان را می‌دهد تا منابع لازم برای مبارزه با این ویروس را داشته باشند.

غذا و دارو هم تحریم است
همچنین سیدعباس موسوی، در روزهایی که مسئولیت سخنگوی وزارت امور خارجه ایران را برعهده داشت در این باره گفته است: «با وجود ادعاهای واهی امریکا که مواد دارویی و غذایی تحریم نیستند، عملاً راه‌گونه نقل و انتقال بانکی در این زمینه بسته است. باراندازی کانال به اصطلاح بشردوستانه برای تأمین اقلام دارویی رسماً تأیید کردند این ادعا پوچ و خلاف رای ICJ بوده و دارو و غذا هم تحریم است، در حالی که نباید باشد.»
ایجاد شرایط دشوار
تخت روانچی در نامه‌ای که آغاز سال نو خورشیدی برای اعضای سازمان ملل متحد نوشت تأکید کرد: «بیش از ۲۲ ماه است که امریکا با توافق هسته‌ای با ایران با برجام خارج شده و رژیم تحریم‌های بی‌سابقه‌ای را علیه ایران وضع کرده که شرایط دشواری را برای مردم عادی ایجاد کرده است؛ به‌ویژه آسیب‌پذیرترین اقشار

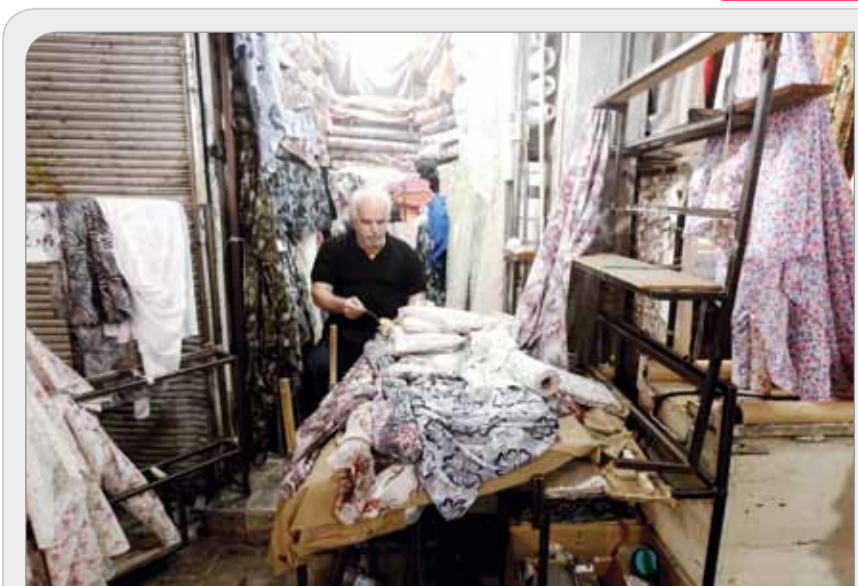
تأکید بر کنوانسیون منع بکارگیری سلاح شیمیایی
نماینده ایران در سازمان ملل تأکید کرد: ایران بر اجرای متعادل، کامل و بدون تبعیض کنوانسیون منع بکارگیری سلاح‌های شیمیایی تأکید دارد. به گزارش ایلنا، مجید تخت روانچی در سخنرانی خود در شورای امنیت گفت: ایران به‌عنوان قربانی سلاح‌های

لیعا جنیدی - معاون حقوقی رئیس جمهوری: آغاز فصل سرد و شیوع بیشتر ویروس کووید ۱۹ (کرونا) که موجب از دست دادن بسیاری از هموطنان و هموطنان یا تحمل درد و رنج شدید ناشی از ابتلای آنان به این بیماری شده، انگیزه یادآوری دوباره حق اساسی انسان بر سلامت است؛ حتی که در قانون اساسی (مصلح سوم و بیست‌ونهم و چهل‌وسوم) و قوانین عادی کشور و نیز پیمان‌های بین‌المللی که در این خصوص و آن است مانند میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ۱۹۶۶ و پیمان حقوق کودک ۱۹۸۹ مورد توجه قرار گرفته و در شمار حقوق بنیادین انسان‌ها و از جمله مهم‌ترین آنهاست. این حق ریشه در حق حیات و حق بر زندگی دارد و به همین دلیل در قانون اساسی بازتاب یافته تا از این رهگذر هم در شمار مصداق «حقوق ملت» جای گیرد و هم جنبه اساسی شده یابد. در واقع، قانون‌گذار اساسی با پیش‌بینی آن در سطح قانون مذکور و اشاره به آن در چند اصل، این هنجار حقوقی را اساسی ساخته تا همه سیاست‌گذاری‌ها و اقدام‌ها در چارچوب این اصل و هنجار برتر صورت پذیرد. جایگاه حق

منطقه قره‌باغ راه‌حل نظامی ندارد
وزارت خارجه ارمنستان طی بیانیه‌ای اعلام کرد اقدامات آتش‌بس فوری در منطقه قره‌باغ ضروری است و نسبت به تلاش برای حل‌وفصل این بحران از طریق نظامی هشدار داد. به گزارش اسپوتنیک، در این بیانیه آمده است: ارمنستان بر نیاز به آتش‌بس فوری تأکید می‌کند. ما بار دیگر تأکید می‌کنیم

رویکرد سیاست
بر اساس بیانیه کرملین، رئیس‌جمهوری روسیه در گفت‌وگوی تلفنی با نخست‌وزیر ارمنستان بر لزوم خاتمه یافتن فوری درگیری‌ها میان ارمنستان و جمهوری آذربایجان در قره‌باغ تأکید کرد. به گزارش ایسنا به نقل از خبرگزاری اسپوتنیک، اواخر سپتامبر دور جدیدی از درگیری‌ها میان ارمنستان و جمهوری آذربایجان در منطقه قره‌باغ به راه افتاد و طرفین یکدیگر را به آغاز خصومت‌ها متهم می‌کنند و جامعه بین‌المللی خواستار آتش‌بس فوری شده است. در بیانیه کرملین آمده است: با درخواست طرف ارمنستانی، مکالمه‌ای تلفنی میان ولادیمیر پوتین، رئیس‌جمهوری روسیه و نیکول پاشینیان، نخست‌وزیر ارمنستان انجام شد. گفت‌وگو بر سر شدت یافتن رویارویی مسلحانه در منطقه قره‌باغ بود که به یک درگیری تمام‌عیار تبدیل شده و تلفات جدی برای دو طرف از جمله در میان غیرنظامیان به بار آورده و این وضعیت

بیانیه کرملین خواستار «توقف فوری» درگیری قره‌باغ شد
هنوز ادامه دارد. پیش از آن سرگئی لاوروف، وزیر امور خارجه روسیه در جریان گفت‌وگو با جیجون بایراموف، همتایش از جمهوری آذربایجان بر سر درگیری‌های کنونی و افزایش تلفات غیرنظامیان ابراز نگرانی و بار دیگر بر لزوم برقراری آتش‌بس فوری تأکید کرد. از زمان آغاز دور جدیدی از درگیری‌ها در منطقه قره‌باغ از ۲۷ سپتامبر، جامعه بین‌المللی خواستار پایان یافتن خصومت‌ها و بازگشت به مذاکرات میان طرفین با نظارت سازمان امنیت و همکاری اروپا شده است. هم ارمنستان و هم جمهوری آذربایجان، یکدیگر را به آغاز درگیری‌ها متهم می‌کنند. هم‌زمان وزیران خارجه ۳ کشور روسیه، فرانسه و آمریکا، موسوم به گروه مینسک با انتشار بیانیه‌ای مشترک جنگ قره‌باغ را «تهدیدی غیرقابل قبول برای ثبات منطقه» خواندند و کشتار غیرنظامیان را محکوم کردند.

نهار مختصر پارچه‌فروش در بازار بزرگ تهران
عکس: آیدا فریدی

عکس روز
روز گذشته بخش نخست این نوشتار را خواندید. در آن به ۵ موردی که باید برای پیش‌بینی چالش‌های آینده اقتصاد جهان مورد توجه قرار گیرد اشاره شد. در ادامه سایر این دلایل را می‌خوانید: ۶- کشورهای در حال توسعه با افزایش تقاضای نفت در حدود ۱۰۵ میلیون بشکه در روز مواجه خواهند بود که بخش عمده آن یعنی ۵۵ میلیون بشکه در روز به چین و هند اختصاص خواهد داشت. این موضوع موبد جابه‌جایی تقاضای انرژی جهانی است. به‌طور کلی منابع نفت و گاز از نظر جغرافیایی بیشتر در خاورمیانه، آمریکای لاتین، آسیای میانه و قفقاز واقع شده‌اند و با وجود آن نیمکره غربی از نظر منابع سوخت‌های غیرمتعارف بسیار غنی است. استخراج و پالایش این گونه منابع چالش بزرگی در دوره «محدودیت کربن» ایجاد کرده است. نکته حائز اهمیت آن است که انقلاب تولید نفت و گاز در آمریکا که ناشی از آغاز تولید قابل توجه از منابع نامتعارف در این کشور است. حداقل تا یک دهه آینده در سایر نقاط جهان به‌وقوع نخواهد پیوست.